

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך.....1.....
- ב. כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם.....1.....

דף טו.

א. לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך

אם ברכך הדיוט ענה אחריו אמן, ואפילו אם המברך הוא נכרי¹. שלעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך². ואדרבא ראוי לבקש להתברך אפילו מהדיוט³, ואם עומד במקום בו אינו רשאי להפסיק, כגון בברכות ק"ש וכדומה ינענע בראשו⁴, כמודה בברכה ועונה אמן⁵.

ב. כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם

¹ וכן מבואר בירושלמי מגילה פ"א ה"ט א"ר תנחומה אם בירכך עכו"ם ענה אחריו אמן דכתיב (דברים ז יד) ברוך תהיה מכל העמים. ומוכח אף בגמ' בבלי אצלינו שהרי ארונה בירך את דוד ודריוש את דניאל. אולם עיין שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן נו "כדאי לציין בזה דבר חידוש נפלא שכותב בזה הגאון הנציב ז"ל בספרו מרומי שדה וו"ל: אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, פי' גוי, אבל ישראל שמברך לא נקראת ברכת הדיוט, ויכולין ללמוד מברכות נשים הזקנות שברכו לנעמי ולרות. אבל דבר ישראל ידוע בלא זה, ועי' במדרש רות בסופו פ"ז אות ט"ו מברכותיהן של נשים לא נתקעקה ביצתו של דוד בימי עתליהו, ואפילו אוה"ע יודעים שברכת ישראל ברכה כו' כדאיתא ביומא ד' נ"ד ע"ב עכ"ל, והוא יקר ודפח"ח וש"י".

² ועיין מעשה מעשה רקח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק טו הלכה ז שהקשה מזה על מה שכתב הרמב"ם שם לגבי ברכת כהנים "אל תתמה ותאמר ומה תועיל ברכת הדיוט זה, שאין קבול הברכה תלוי בכהנים אלא בהקדוש ברוך הוא". שהרי בכל הדיוט יש כח ברכה ועי"ש מה שיישב. ועיין אשל אברהם (בוטשאטש) סימן קכח סעיף ו' שתי' שבברכת הדיוט שם יודע על כל פנים המכוון במאמרם. אך בברכת כהנים חל מצד שמכל מקום הסתמיות של העם הארץ הוא על דעת מנהג עם בני ישראל על פי מצוות השי"ת, שעל ידי זה י"ל שיש עדיפותא בברכתו גם שאין בו כוונה כלל לברכה, מברכת הדיוט שמכוון לברך ואין נגדר מצד מצוה".

³ מראה כהן מסכת ברכות דף ז. "ושמעתי מפי מר אבא הרב המופלג בתו"י וכו' המנוח מו"ה ישראל משה הכהן זללה"ה ששמע מפי הרב הגאון הצדיק מו"ה יצחק סירווינט זצ"ל הנ"ל שהעיר דלכאורה תמוה דמאי קמ"ל ר"י בן אלישע בזה הא כבר שמעינן דבר זה מדוד ודניאל וכמו שאמרינן במגילה דף ט"ו דלעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן דוד ודניאל ע"ש ות"י הרב הגאון הנ"ל דאי מהתם לא שמעינן רק דאם כבר בירכו לא יהיה הברכה קל בעיניו אבל לא שמענו שצריך לבקש מהדיוט שיברך אותו אבל ממעשה דר"י בן אלישע שמענו שכדאי הוא אפי' לבקש ממנו שיברך אותו שהרי הקדוש ברוך הוא כביכול אמר לר"י בן אלישע ישמעאל בני ברכני. וש"י משיב דברים נכוחים".

⁴ וכדאיתא בברכות אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקמיר קמורת לפני ולפנים... ואמר לי ישמעאל בני ברכני ... ונענע לי בראשו וקמשמע לן שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך.

⁵ רש"י ברכות שם

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

כל שאינו אומר דבר⁶ בשם אומר⁷ עובר בלאו, והאומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם. וצריך לפרש ממש שם האומר, ואינו מספיק לאומר ברמיזה, או בסימן. לפיכך כשאומר שמועה בשם רב פלוני שהוא גם אב בית הדין, לא יזכיר רק אב בית הדין אר כך וכך, אלא יזכיר את שמו⁸.

אולם למרות שכמזכיר שהמאמר יוצא ממקור האמת והוא מאמר חז"ל מובן מאליה כשזוכר מי בעל המאמר, הנכון להזכיר מי בעל המאמר אך אם אינו זוכר כבר יצא ידי חובתו במה שאומר שהוא שהוא מאמר חז"ל⁹.

גם אם חבירו מוחל שלא יזכיר בשמו צריך לאומר בשמו. שסגולת הענין לקרב גאולת ישראל, ואין מחילת חבירו למנוע הטוב מישראל¹⁰.

אם איזה אחרון מביא דברי הספר הקודם לו שהביא בשם הקדמונים, אין צריך להזכיר אח"כ רק האחרון והראשון, ולא האמצעיים¹¹.

אם בא לחלוק להשיג, או לסתור דברי חכם אחר, אין חייב להזכיר את שמו אלא יכול לומר שמעתי מחכם אחד¹² וכדומה.

אם חבירו קדמו באמירת חידוש דין וכיו"ב והוא שמע מפיו או משמו אלא שהוא קיים הדין מטעם אחר, צריך לאומר משמו, ויאמר ג"כ שסבור כמותו אבל לא מטעמו. שהרי עכ"פ חבירו העירו על זה¹³.

אולם אם הוא אמרו מקודם ואח"כ שמע שגם חבירו אמר כך, פשיטא שאפי' כוונו גם לטעם אחד, אינו מחויב לאומר בשם חבירו, אם לא כשרוצה להסתייע ממנו.

⁶ במגן אברהם סימן קנו ס"ק ב' כל שאינו אומר דבר בשם אומר עובר בלאו ועיי"ש במחה"ש שכתב שלא מצא דבר זה. אולם עיין שעת"ש שם ס"ק ב' שבבית אפרים על טריפות בהקדמה לח"ב שמקור הדברים מתנחומא פ' במדבר פסקא כב, וז"ל "א"ר הזקיה בשם רבי יוחנן כל שאינו אומר דבר בשם אומר עליו הכתוב אומר (משלי כ"ב כ"ב) אל תגזול דל", ובספר הסידים (אות תקפו") מביא זאת בשם ספרי ויליף לה מ'לא תשיג נבול רעך' (דברים י"ט י"ד).

⁷ ואם הוא דבר הכתוב לספר וזמין לעין כל עיין שו"ת משנה הלכות חלק י סימן שה שיצא לחדש שאין בזה דין האומר דבר "דכל שהדברים מפורסמים וכ"ש שנדפסים בספר כה"ג זיל קרי בי רב הוא ונעשה כתורה שבכתב דליכא ביה משום אומר דבר".

⁸ חכמת שלמה על שו"ע או"ח קנו א מגמ' גיטין טו. וכיון משסלקי בתיקו יש להחמיר כדי שלא יעבור בלאו.

⁹ שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן מו

¹⁰ דנהי דנימא דמטעם גזילה מהני מחילת חבירו, מכל מקום הרי הוא מתהלל במתת שקר, ועובר על גניבת דעת רבים ומתעטף בטלית שאינו שלו. עיי' ש"ך יו"ד סי' רמ"ב סקמ"ג. שו"ת אפרקסתא דעניא חלק ד – עניינים שונים סימן שעא

¹¹ חכמת שלמה שם. ועיין שו"ת באר משה (שמרן) חלק ד סימן יט שהאריך בזה ויצא לחלק כמה חילוקים.

¹² פסקי תשובות הערות סימן קנו הערה 245

. שערי הלכה ומנהג (מכתבי האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל) או"ח סי' ק"ב

¹³ שו"ת אפרקסתא דעניא שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

כשאנו יודע על בוריו בעל המאמר, וגם נוסח המימרא מגומגם בפיו, מחויב לומר זאת לבל ייכשל, במדבר שקר תרחק¹⁴.

ועיין ברכות דף כז: ששם נתבאר שהאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל

ולכן לא יאמר דבר שלא שמע מרבו¹⁵, עד שיזכיר שם אומרו. שסתם מה שהתלמיד אומר סוברים השומעים שמפי רבו שמע¹⁶, ואם לא שמעו מפיו צריך להודיעו מפי מי שמע.

שמועה ששמע מרבו רשאי לאומרו בסתם. אך אם למד לפני שנים לא יזכיר דבר שלמד מאחד מהם בסתם. שהרי צריך לומר דבר בשם אומרו ובזה לא ידעו ממי קיבל.

אין דין זה נוהג בזמנינו, שסתם מה שהאדם אומר סוברים העולם שהוא מפי עצמו. אך מ"מ ודאי שאסור לומר בסתם, וכ"ש משם עצמו. דבר ששמע מאחרים דהוי מתעטף בטלית שאינו שלו.

¹⁴ שו"ת חלקת יעקב שם.

¹⁵ רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ה הלכה ט

¹⁶ עיין כס"מ שם